

ODLOMAK NEDOREČENE ISTINE

DANILO KNEŽEVIĆ

(NASTAVAK SA 3 STRANE)

U snu, a jednom je došao udar jave. Svi krajevci i počeci ratnog mehanizma počinjali su i svršavali se golorukom pobedom slobodarstva i istine. Na traci Davičove „Pesme“ snimljena je revolucija u svom jednom vidu. Dat je jedan isečak borbe. Pomalo bizarnom slikovitšću i kontinuitetom svega doživljenog radja se umetnički konponovana istina — otisnuta na stranicama zbirke pesama „Višnja za zidom“. Dedić — mitske borbe sa svim što je dovelo u pitanje principe karaktera naše revolucije. Sa svim oko sebe i sa sobom.

Poetizovati jednu borbu, njene patnje i istine podići na umetničku visinu, trebalo je sjeđiniti elementarne osobenosti i rimovati život i smrt. Trebalo je biti savremenik, iako pesnik nije savremenik svojih savremenika. „On je tajnik, koji nečuva, nego otkriva tajne“. (Davič) Tajnik jedne istine koju krčmi svim ljudima. Ova misao je našla odraza u onome čime se Oskar Davičo predstavlja našoj čitalačkoj publici. Odras su njegova dela.

Često, ustiljenom i iskonstruisanom igrom reči, a redje jalovom sadržinom stihova, Davičova proza i poezija pati od — novog pod svaku cenu! Od neprebolovanih istina u sebi, jer svaka pesma u svakom čoveku odboluje vreme pre rođenja. Možda se zato i oseća izvesno klimoće pisca posle vrhunskih dela. Što je roman „Pesma“ u prozi, to su „Višnja za zidom“ i „Hana“ u poeziji.

Izovna snaga i moć, osobenost i draž koja se nudi u finisama portretiranja ličnosti i bogatstvu unutrašnjih imperativa emocije, kod Daviča je osobenost koja se otkupljuje vremenom prodora u njegova dela. I možda zato, skupnom snagom volje i osećanja pravog umetnosti plaćamo harać u sopstvenoj krvi, jer koliko nam ona donosi i razvija estetska osećanja, toliko i rušilačkom snagom rasvetljuje i najplemenitije pobude u čoveku. Ako u ovom sadržitelju tražimo odgovarajuću izraz jednog vremenski bogatog književnog stvaranja, onda će nam Davičov literarni opus biti dovoljan da shvatimo njegovu reč.

Savremena poetska škola u kojoj internacionalizam ideja prevazilazi domene svog delovanja premetavajući jugoslovenski kaletem izraza na nove oblike komponovanja — s nama zajedno emigrira u budućnost umetničkog života. Tražeći odzvuk čitavog nemira koga je rat uneo u čoveka i pokrenule sve slutnje i nadanja koja se dopunjuju, onda zajedno s drugim zbirka „Višnja za zidom“ će biti i ostati jedna karika na lancu: — SAN — JAVA — SAN! Ostaće jedan momenat borbe uramljen ljubav-

lju dveju „Srbija“. Pesnik je zna. Zna njeno lice i naličje. On mornari u njenim vodama.

„Ja znam sva tvoja lica
svako šta hoće šta nosi.
Gledao sam sve tvoje oči,
razumem šta kažu šta kriju.
Ja mislim tvoju misao
za celom ti u kosi,
Ja znam tvoju usta
šta ljube, šta piju!
(Davič)

Ovako jedno osećanje ljubavi zagorčeno povremenim zaljenjem koje smenjuje vera u slobodu, protkalo je stihove zbirke „Višnja za zidom“.

„Ja slobodu hranim
gvoždjem ovog hleba
ja sam ljubav,
ja sam se za nju rodio
zato moje reči pod
šlemom krvare.
(Davič)

Ovim stihovima pripada jedna socijalna idejnost, oplodjena patriotskim refleksom borca, čoveka i pesnika. Davičo je sebe utkao u lik revolucije. U porodajni bol radjanja domovine. Sav joj se predao u stihovima:

„Ne tuguj mi! More pruža
plave ruke
tebi koji si mu o
slobodi pričo.
Zemlja bola jutros
kreće u hajduke
S njom noći i dani
i drug tvoj — Davičo.

Uvrijeđićemo stih i pesnika ako u njegovim pesmama zapostavimo pitanje i odgovor. On sebe pita i odgovara. Odgovara vremenu koje su penusa od realizacije ideja. On vidi ljude:

„Idu kroz drač, bol,
korov, muke
Kroz trnje, ropstvo,
čakal, divizmu
Kroz krv, aluge,
smrt, pobune
Kroz smrt za život,
za žive i mrlve
u jednom naletu
ka
komunizmu.
(Davič)

U svojoj velikoj poetskoj humanizaciji Davičo sve više prodire u tajne misaonosti i izražajnih sredstava. Prateći piščev razvoj, videćemo ga u njegovoj „Koračnici“. Osetili u stihovima:

Ja ljubim one koji znaju
da daju više no imaju.
(Davič)

Ovim kao da smo udahnuli jedan život od koga se za koplje lepote čovečnije i lepše živi.

„Nisam od kraljića
carskih carevića

što lov loviju
biju i lumpuju.
Ja sam od onih
za koje se priča
da uvek rade i da
uvek snuju.
(Davič)

Žudnja je večiti nemir koji potstiče. Život je žudnja naših sitnih strasti. Njih, i nas u njima sadržane naćićemo u stalnoj vibraciji vizija „Hane“ kojoj je „Flora“ preplavila krater ljubavi. S pitanjem: — Da li ćemo izgubiti pesnika?

„Između dve puste
obale — ja:
otvoreni prolaz
za slučaj izvan događaja.

U punoj raskoši i sočnosti jezika „Nastanjene oči“ nas uvlače u prostorne impulse Daviča pune poetskih slika i jedre od životnosti. Njegova višesmislenost reči daje ovoj zbirci energiju koja je — poezija. Zgusnuti i opori jezik ponekad nas susreće i zbuñuje. Iza njega zrači čitav svijet doživljenog. „Sloboda“ dvojna od simbola i alegorije rečena je u stihovima:

„Tri godine već
ptice slušaju metke
i misle neleteć? Jedina
srpska reč.
(Davič)

„ČOVEKOV ČOVEK“ — jedna bora više

Na svojoj velikoj zgradi lojalnosti rascvetalo je nemirne u čelo utisnuto. Dogradjivana je ljubav svog i društvenog tkiva prema ovoj zemlji. Izvajani putokazi ljudski proverenih stremljenja. Svoj kostur ugrađen u zgradu revolucije. I ne samo to. Otići daleko ispred svojih saputnika, znači i obeščastiti norme koje se progresivnim ritmom primenjuju u idejnoj baštini jedne epohe. Udar koji je ostao da opominje, Davičo je zabarikadirao na stranicama „Čovekova čoveka“. Jedno nemirenje koje boluje u ovoj knjizi celivalo je pesnika svojim modrim usnama četrdesetosme. Usetio se u dušu i krv, koja prema rečima pesnika: „Kola u kolu lepog vremena“. Njegov stalni relfen prologa „i kao nikad“ — pada težinom jednom cinizma.

Ja slušam drugu stranu
dvojnica vremena!
ili: Proveri pravdu
ne vrati se sam!

Ovde nam se Davičo predstavlja sa svojim uzburkanim shvatanjima istina u osvitku dovoljne neproverenosti. Govori svim otključanim superlativima svoga — JA.

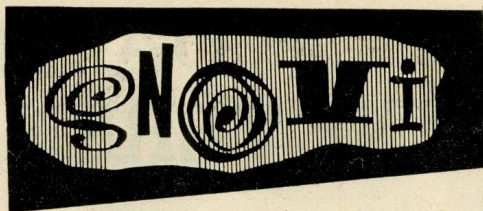
„Mirišem na pale
drugove, senke
velike moje
i drhtim od mržnje u noći
daljoj od smrti.
(Davič)

Koliko god se uspinjali da udjemo u ovo delo, utoliko ono sebe rasvetljuje svojom sopstvenom svetlošću. Ono se osvaja ne u jednom naletu, već u postupnim prodorima koji govore neumitnim jezikom događaja.

„Čovekov čovek“ deluje kao inverzija Davičove misli da je: „Pesnik poslanik života na plju smrti“.

I ne samo to. Dve revolucije su našle svoj odraz kod Oskara Daviča. Jedna u kojoj je bio i svetlost i tama, i druga u kojoj njegove ličnosti komunisti jednog društva ukroćuju stihiju prirode svojom sopstvenom verom u budućnost.

(NASTAVAK NA 9 STRANI)

POEZIJA

Kao čoveku koga vetar bije
i sneg zaslepljuje — naokolo stika
jedan ledeni pakao grad —
otvoriše se duž zida, jedna vrata.

Uđje. Ponovo nadje neumrlu dobrotu,
milina toplog kuta. I me
ostavi zaboravljeno, poljubac na
vedra lica, koja je video samo
mračna u pretećim snovima.

Vrati se
na ulica; a i ulica beše se izmenila.
Vreme se protešlo, led
raščistilo vredne rake, plavetnilo
ponovo izbi na nebu i u njegovom srcu.

I pomisli da
da svako krajnje zlo pretkazuje dobro.

UMBERTO SABA

UMBERTO SABA (rodj. 1883) Trščanin, prošao kroz razne modernističke pravce, i svežim, savremenim izrazom stvorio poeziju, jednu od najčistijih i najboljnije ljudskih. Posle sloma fašizma sa sumorom u duši peva „o fašizmu koji mu je sve ođneo“, kao što sa druge strane kliče bratstvu Slovenaca i Italijana u Trstu. Glavne zbirke: „Kancinjere“, „Vedri očaj“.

G D E

Ode ćeš me sahraniti?
Oh na otvorenom polja
jer tu zemlja najbrže
pokrije raspadanje

i nebo moje i vetar
koje toliko voljaj
imaju neku
naknadu za me

kad se ubrzo osmehnem i zamirišem
u travi i cveću
kad se osmehnem pticama, suncu
kad se osmehnem ljubavi!

Uroni tada lice
u vlasni moje, od trave

uđiši, uđiši
u cveću mome cveću
najlepši miris moj

u crvenom maku, u proleće
o neka ti ponovo zbori srce
srce moje!

I, ne boj se:
kroz promenu sam se
umnožio!

Ko šapnuće sada o Meni
i o Ne-meni?
Prolazi prolazi
leti vetar
teče voda:
i kao voda
i duša ima svoj tok!

MARIO NOVARO

MARIO NOVARO (1868-1929) pesnik originalne, sažete i vanredno sugestivne lirike: „pesnik beskonačnog“ kako ga je Paskoli nazvao. Stihovi mu zanose svojom jednostavnošću i nežnošću. Zbirka stihova: „Šumovi i odjeci“.

NAGRADA TRIBINE MLADIH NA STERIJINOM POZORJU

Žiri Tribine mladih u sastavu: Jelena Petrović, Duško Popov, Bogdanka Poznanović, Draško Redjep i Florika Štefan odućio je da nagradu Tribine mladih za najbolje realizovinu ulogu mladog glumca (do 6 godina staza) na II Jugoslovenskim pozorišnim igrama — Sterijinom pozorju dodeli članici Zagrebačkog dramskog kazališta MARIJI KON za ulogu Rože u drami Slavka Kolara „Svoga tela gospodar“ Nagradu predstavlja grafika Ankice Oprešnik „Ptica“.